

binnen 12 Tagen äussern m̄gen. Erhalte ich bis dahin keine Antwort von Ihnen, so unterhandle ich mit dem Unbekannten. Denn bis zum 9. ten August, wo wir unsre General Congregation haben und die... Nation gesammelt wird, muss ich einer oder andererseits versichert seyn. Beym Landtage wird es gar keinen Anstand finden: weil Fürst Batthyányi und Graf Franz Zichy, welche bey der Insurrection die Commendeur-Kreuze des Leopolds Ordens erhielten, die Summe selbst gerne hergeben würden.

Közli: GALOS REZSŐ.

SZIGLIGETI KIADATLAN NÉPSZÍNMFVE.

Szigligeti örökösei 1897. január 20-án a Nemzeti Múzeumban helyezték el az író hagyatékát. 76 kéziratot vett át Erdélyi Pál, közöttük *A pákász című darabot* is. Teljes címe: *A pákász. Eredeti népszínmű 3 felvonásban, dalokkal*. A kéziraton jelige is olvasható: «Probandum est». A népszínmű írásának idejét homály fedi. Semmi határozott utalás nem ad alapot, melyen a kutató elindulhatna, csak belső érvekkel lokalizálhatjuk az ötvenes évekbe. Erre a korra utalnak a színműbe szőtt célzások is. A vasútról, három éves katonáskodásról és dohánymonopóliumról szólva, oly modorban teszi ezt az író, hogy legszívesebben az 50-es évek parasztjának tulajdonítjuk e gondolkodásmódot. De inkább az évtized elejére gondolok. Ekkor delel a romantikus iskola. Hugo Viktor a vezér. «És Hugo véres és iszonyatos játékokkal töltötte be a színpadot. Darabjai részben éjtszaka játszódnak le; sőt van, amely egészben is. Rejtekkajtókon orgyilkosok járnak ki és be. *Egymástól elszakadt családtagok irtózatoss körülmények között ismernek egymásra*».¹ Ez a motívum megvan *A pákászban* is! Szigligeti Hugót választja mesterének. E túlzó romantika pályája elejét jellemzi.

A darab történetéről keveset tudnak. Pályázott-e vele Szigligeti, bizonytalan. A «Probandum est» jelige még nem dönti el e kérdést.

Meséje a következő:

Képviselőválasztásra készülnek. Bató bíró udvarán korteskednek Viktai mellett s gúnyolják az ellenpárt jelöltjét, Kajánt. Habon a szószóló. Rosszkor jött Jóska, a pákász, özv. Batónénak elárulja, hogy fia, a bíró, tilosban szokott legelteni s az ő furulyája hangját hallva rémülten menekült el. Habon leánya és Bató fia, Klári és Feri szeretik egymást, s a két apa is meg egyezik a házasságban. Bató azért is kedveli e tervet, mert így megszabadul Feri fiától, ki hasonlatosságával állandóan emlékezteti őt húsz évvel ezelőtt eltűnt öccsére. Gönczöli, a szolgabíró, Kaján főkortese, ezer pengő megveszi Batót, hogy Viktaiktól Kajánhoz térítse a választókat. Másik ezer forintot Habon megvesztegetésére hagy nála. Segíti a szolgabíró az a körülmény is, hogy Habont gyanúsították annak idején Bató öccsének meggyilkolásával. Ha nem pártol át Habon, ismét elfogatja. Habon megtudva Gönczöli célját, haragjában összecsdíti a falut s feltárja Bató jellemtelenségét. Bató kiutasítja udvaráról Habont, sőt saját fiát, Ferit is kitagadja, mivel az igazat ad

¹ Vértessy: *Szigligeti*. EPhK. 1907: 824. 1.

Habonnak. Vagyoni jussát meg kisebb fiára, Gabira testálja. A pákász magához hívja a kitagadott Ferit. (I. felv.)

Feri és a pákász a nádasban húzzák meg magukat. A pákász elmondja élete történetét, elhallgatva kiletét. Elüldözték otthonából, Övéi holtnak hiszik. Saját csalódásával igyekszik békítgetni Ferit. Özv. Batóné fia után jő és a pákásztól megtudja, hogy ismerte elveszett fiát, Boldizsárt, aki szerelmi bánatában lett öngyilkos. A bűnös ebben Habonnén kívül — kibe Boldizsár szerelmes volt, de csalódott — Bató is. Klári is hozzájuk menekül, mert Somához akarják feleségül adni. Batóné haza akarja a leányt vezetni, de a pákász kunyhójába kell rejtőzniük, mert az uraság és társasága. közte Kaján, Gönczöli, Batóval vadászatra érkezik. Gönczöli a pákásztanyán elmondja hogy Habont Boldizsár meggyilkolásának gyanuja miatt elfogatta. A pákász kijelenti, hogy tud az ügyről, de csak vallatáskor szól majd. Batót ez ismét megrémíti. Habon és felesége Magdolna is a pákászhoz jő Kláriért. De Batóné szemükre veti Boldizsár ellen elkövetett vétküket, s hogy Habon Magdolnában Boldizsár jegyesét szerette el. Ezért menekült a halálba. Habonék belenyugosznak Klári és Feri frigyébe. Jóska átad egy jegygyűrűt Magdolnának a holt Boldizsár bocsánata jeléül. Feri menekülésre inti Habont, de az ártatlansága tudatában kortesdallal megy üldözői elé. — Bató Jóskához sompolyog, hogy megtudja titkát. A pákász elmondja, hogy látta a gyilkos-ságot, s a tettes Habonék vagy Batóék telkére futott. A magára maradt Bató ismét hallja a rejtélyes furulyaszót, lelkiismerete mardossa és elrohan. (II. felv.)

Batóék udvarán dorbézol a Kaján-párt Gabival az élén. Gabi fiatalos féktelenségében az ellenpárt tanyájára megy. Bató félőrülten tér haza a nádasból s elhatározza, hogy másnap megöli a pákászt vagy magát. Batóné Habon békülő szándékáról arra gondol, hogy Habon a béküléssel a gyanút akarja magáról elhárítani. Ekkor lép elő Jóska és tagadja, hogy Habon a gyilkos. Bató most abban bízik, hogy Jóskán kívül senki sem tud biztosat, így tagadni is lehet. Gönczöli hírül hozza, hogy Gabit az ellentáborban agyon-ütötték. Ez végre összetöri Batót. Megvallja, hogy ő itatta le Gabit s okozta vesztét, de még nagyobb a bűne öccse iránt, mert ő taszította a Tiszába húsz évvel ezelőtt. Jóska ekkor elárulja kiletét: ő az elvesztett fiú, Boldizsár. Felismerik anyajegyéről és Magdolnának adott jegygyűrűjéről. Gabi is magához tér eszméletlenségéből. A haragosok kibékülnek, a fiatalokat eljegyzik, s győz a Viktai-párt. (III. felv.)

Közlő: ROMHÁNYI GYULA.

ADALÉKOK VÖRÖSMARTY KÖLTŐI MUNKÁSSÁGAHOZ.

A M. T. Akadémia Vörösmarty-kézirataiból három érdekes kéziratot közlök. Mindegyik egy-egy költői mű töredéke.

Az első, egy hexameterben írt vers-töredék, egy kis nyolcad-ív alakú füzetkében maradt fenn, amely huszonnyolc lapból áll. Az egyes levelek néha hiányoznak vagy félig tépett-k. Tipikus Vörösmarty-füzet. Egymás után következnek benne: *Víg játék*-tervezet, amelyből csak a cím és a «személyek» vannak meg, majd versek, fejrjzok, számadások, betű-írások